

заперечувати її високий дослідницький потенціал.

Отже, підсумовуючи аналіз концептуальних моделей структурно–рівневої організації геополітичного простору, відзначимо, що сучасна геополітична думка не може похвалитися численним арсеналом таких розробок. Утім, серед інших найбільш обґрунтованими є напрацювання Н. Комлевої, О. Тинянової та О. Шарапова. Безперечно, жоден з авторів не представив вичерпної концепції геополітичної спатіальності, оскільки розглядав її контекстуально та спіраючись на власні дослідницькі позиції. Разом з тим кожний з цих авторів здійснив свій фундаментальний внесок у дослідження надскладного феномену сучасної геополітики – геополітичного простору. Тому ресурсно–просторовий концептуальний підхід Н. Комлевої (чотири типи простору: географічний, економічний, інформаційно–ідеологічний, інформаційно–кібернетичний), концепція організованого геополітичного простору О. Тинянової (три рівні спатіалізації згідно з тривірневою ієрархією універсальних ресурсів – території, людина (населення) / організація та знання) та концепція інтегрального геополітичного простору О. Шарапова (геопростір як інтегральна система взаємодії природно–географічної, соціально–політичної, духовно–культурної, інформаційно–ідеологічної сфер) закладають підґрунтя щодо подальших наукових пошуків, надають можливість удосконалити і осучаснити узагальнену модель геополітичної спатіалізації та її рівневу організацію. На нашу думку, варто її розширити за рахунок обов'язкового виокремлення когнітивного, ментального та віртуального рівнів, що є предметом нашої подальшої дослідницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Ігнат'єва Т. В. Багатовимірність геополітичного простору / Т. В. Ігнат'єва // Вісник Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – 2016. – Історичні науки. – Вип.9. – С.418–427.
2. Косолапов Н. Пространственно–организационный подход к анализу международных реалий [Електронний ресурс] / Николай Косолапов. – Режим доступу: <http://www.intertrends.ru/fifteen/005.htm>.
3. Комлева Н. А. Несколько замечаний относительно природы и типологии геополитических пространств / Н. А. Комлева // Пространство и время. – 2014. – №1 (15). – С.90–101.
4. Тинянова О. Н. Концепция организованного геополитического пространства: инфраструктурная организация приграничных ТВД в постклассическую эпоху [Електронний ресурс] / О. Н. Тинянова // Электронное научное издание Альманах «Пространство и время». – 2013. – Т.3. – Вып.1. «Пространство и время границ». – Режим доступу: <http://e-almanac.e-time.ru/index/tom-3.-vyipusk-1/>
5. Бурдые П. Социология социального пространства / П. Бурдые / Пер. с франц., общ. ред. Н. А. Шматко. – М.: Ин–т экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2005. – 288 с.
6. Лefeвр А. Производство пространства / А. Лefeвр / Пер. с фр. – М.: Streike Press, 2015. – 432 с.
7. Шаров А. К. Геополитическое пространство – анализ содержания категории / А. К. Шаров // Вестник ЧитГУ. – 2012. – №6 (85). – С.41–47.
8. Шаров А. К. Идентификация свойств геополитического пространства / А. К. Шаров // Вестник ЗабГУ. – 2013. – №05 (96). – С.65–72.

References

1. Ihnatieva T. V. Bahatovymirnist heopolitychnoho prostoru / T. V. Ihnatieva // Visnyk Kamianets–Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. – 2016. – Istorychni nauky. – Vyp.9. – S.418–427.
2. Kosolapov N. Prostranstvenno–organizatsionnyy podkhod k analizu mezhdunarodnykh realiyy [Elektronniy resurs] / Nikolay Kosolapov. –

Rezhym dostupu: <http://www.intertrends.ru/fifteen/005.htm>.

3. Komleva N. A. Neskolko zamechaniy otnositelno prirody i tipologii geopoliticheskikh prostranstv / N. A. Komleva // Prostranstvo i vremya. – 2014. – №1 (15). – S.90–101.
4. Tynyanova O. N. Kontseptsiya organizovannogo geopoliticheskogo prostranstva: infrastrukturalnaya organizatsiya prigranichnykh TVD v postklassicheskuyu epokhu [Elektronniy resurs] / O. N. Tynyanova // Elektronnoye nauchnoye izdaniye Almanakh «Prostranstvo i vremya». – 2013. – T.3. – Vyp.1. «Prostranstvo i vremya granits». – Rezhym dostupu: <http://e-almanac.e-time.ru/index/tom-3.-vyipusk-1/>.
5. Burdye P. Sotsiologiya sotsyalnogo prostranstva / P. Burdye / Per. s frants., obshch. red. N. A. Shmatko. – M.: In–t eksperimentalnoy sotsiologii; SPb.: Aleteyya, 2005. – 288 s.
6. Lefevr A. Proizvodstvo prostranstva / A. Lefevr / Per. s fr. – M.: Streike Press, 2015. – 432 s.
7. Sharov A. K. Geopoliticheskoye prostranstvo – analiz soderzhaniya kategorii / A. K. Sharov // Vestnik ChitGU. – 2012. – №6 (85). – S.41–47.
8. Sharov A. K. Identifikatsiya svoystv geopoliticheskogo prostranstva / A. K. Sharov // Vestnik ZabGU. – 2013. – №05 (96). – S.65–72.

Lepska N. V., PhD in political science, associate professor of the political science department, the doctoral student of Zaporizhzhia National University (Ukraine, Zaporizhzhia), lepskanv@gmail.com

Analysis of the level organization of the geopolitical space in the conditions of the transformation of the world's power order

The article focuses on theoretical analysis of complex structure and multilevel organization of modern geopolitical space as a real factor of geopolitical reality. The critical representation of well-known concepts of measurement and structuring of geopolitical spatiality is proposed. An extensive review of the theoretical and methodological developments of contemporary researchers on this subject is given and attention is paid to their definite contextually in the elucidation of the structural organization of geospatial space. As a result, the necessity of research improvement and clarification of structural–level spatial organization of the world in connection with qualitative changes in power attributions of modern subjects of geopolitics, as well as radical changes in the general architecture of geopolitical space is noted.

Keywords: geopolitical space, geopolitical spatialization, organization of geopolitical space, geopolitical space structure, power of geopolitical subjects, world's power order.

* * *

УДК 681.3+519.83

Партоленко І. В.,
здобувач кафедри суспільно–політичних
наук, глобалістики та соціальних
комунікацій, Університет «Україна»
(Україна, Київ), harik14@ukr.net

Глобальний інформаційний тероризм як один із проявів сучасного тероризму

Наведено ряд визначень щодо поняття тероризм, інформаційний тероризм, які даються провідними науковцями. Наголошено, що на міжнародному рівні відсутній єдиний термінологічний апарат цих явищ. У статті проаналізовано деякі питання глобального інформаційного тероризму в контексті розвитку інформаційно–комп'ютерних технологій та розглянуто його вплив на масову свідомість. Також з акцентовано увагу на тому, що інформаційний тероризм є складовою тероризму.

Ключові слова: тероризм, інформаційний тероризм, інформаційна війна, інформаційно–психологічний вплив, інформаційно–комп'ютерні технології.

Нині людство спрямовує чимало зусиль на розроблення інноваційних видів зброї, бойової техніки та способів їхнього застосування. Досягнення в цьому процесі сприяють змінам у політичних діалогах у світі про війну, у відносинах протидіючих сторін, теоретичних уявленнях про воєнну силу і перспективу її розвитку.

Імовірно, що будь–яка країна, створивши якісно нову зброю, може кардинально змінити ступінь свого

політичного тиску. Збройні сутички, які є наслідком посилення тероризму, агресивного націоналізму, релігійної нетерпимості та зростання кількості міждержавних конфліктів, часто переростають у війни нового покоління.

Сьогодні Україна активно переживає трансформацію політичного світогляду. Однією з головних особливостей нашого часу є постійне зростання темпів створення інформації. Цей процес у цілому позитивний, однак на сьогодні людство зустрілось з парадоксальною, на перший погляд ситуацією, коли в умовах формування глобального інформаційного суспільства знижується загальний рівень його інформованості, а найважливішим наслідком стало поширення практики застосування інформаційно–психологічного впливу для досягнення односторонніх переваг у міжособистісних, міжгрупових та міждержавних відносинах.

Свідченням цього є події на сході України, які стосуються не лише проблеми національної безпеки, а й проблеми державності. Зокрема, причинами поразок України в перші місяці гібридної війни, значною мірою є поразки на інформаційному фронті.

Стрімкий та важливий етап розвитку науково–технічного прогресу дав змогу сучасній цивілізації перейти до нового типу суспільства – інформаційного. Говорячи про нього, потрібно зазначити, що з його розвитком зростає прозорість світу, швидкість та обсяг передачі інформації між елементами світової системи, що стало значимим інтегруючим світовим фактором. Інтеграцію можна було б тільки привітати, якби її наслідки не сприяли розмиванню регіональних та культурних особливостей розвитку.

Прикладом цих наслідків є загострення військової агресії Російської Федерації в Автономній Республіці Крим, у Донецькій і Луганській областях, яка здійснюється російськими терористичними угрупованнями та найманцями так званих «ДНР/ЛНР», які направляють свої інформаційні та військові сили на підірив обороноздатності, порушення суверенітету та негативно впливають на розвиток України в цілому.

На підставі вище зазначеного, проблема тероризму набуває не аби якої актуальності для нашої держави, це не є новим явищем для суспільства, так як це явище розвивається разом із суспільством, що його породжує. У тлумачному словнику В. Даля визначається основний сенс, націленість терору: «...залижати смертю, стратою, насильством».

У сучасному світі тероризм належить до найбільш суспільно найнебезпечніших та важкопрогнозованих соціально–політичних явищ, який широко розповсюджений останнім часом у світі та суттєво впливає на дестабілізацію суспільства. Він виступає ефективним і швидким інструментом втручання у внутрішні справи держави та несе серйозну загрозу для існування всього людства. Його прояви стають дедалі кривавішими, жорстокішими, цинічнішими, різноманітнішими та неочікуваними. Постійно зростає кількість держав, які відчували на собі жакливі наслідки терористичних актів.

Сучасний тероризм характеризується масштабністю, залученням великої кількості людей і має добре структурований та організований характер. Діяльність терористичних організацій найчастіше спрямована не просто на загострення й дестабілізацію обстановки в

конкретному регіоні, а на досягнення більш серйозніших цілей – захоплення чи перерозподіл влади, насильницької зміни державного устрою, нав'язування власних порядків, моралі та правил співжиття. З ним дуже важко боротися, його важко передбачити. Аматорські методи боротьби з ним не ефективні, тому є потреба в комплексних методах – системно та міжнародному рівні.

Т. Білецька зазначає, що сучасний тероризм змінює стереотипні уявлення про суб'єкти й об'єкти насилля, про технічні засоби агресії, про їх методи та способи реалізації, в межах яких використовуються досягнення техногенної цивілізації. Як наслідок, зростає масштаб тероризму. Він вирізняється зростанням фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів, удосконаленням інфраструктури, можливістю проникнення в органи влади [1, с. 214].

Також слід зазначити, що як засіб для досягнення цілей вже досить давно еволюціонувала терористична діяльність, однак це заслуга надшвидкого розвитку науково–технічного прогресу. Досліджуючи це питання, науковці спираються на ідею інтеграції до інформаційного простору (кіберсфери). Кіберсфера та широта її застосування стала головною ареною зіткнень різних векторів геополітики, що стосуються інтересів і боротьби держав на міжнародній арені. Саме в інформаційному суспільстві розширилася сфера впливу інформаційно–психологічних технологій, зокрема, в міжнародних відносинах застосування їхне відбувається через інформаційний тероризм, який розглядають як гострий вплив на міжнародну безпеку.

Вперше про інформаційний тероризм як глобальне явище було визнано під час проведення 56–ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, коли була прийнята резолюція №56/19 «Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікацій у контексті міжнародної безпеки». У цій резолюції зазначено, що поширення і використання інформаційних технологій та засобів стосується інтересів усього міжнародного співтовариства. Утім, як було зафіксовано у резолюції ООН, ці технології та засоби потенційно можуть бути використані з метою дестабілізації міжнародної безпеки як у воєнній, так і в цивільній сферах, спричинити поширення на міжнародному рівні такого явища, як інформаційний тероризм.

На нашу думку, явище інформаційного тероризму істотно погіршує, насамперед, соціально–політичний розвиток і психологічний стан цілих держав. За твердженням М. Булгакова, «розруха в головах», це найнебезпечніша з розрух, тому що втрата національних, духовних цінностей веде до виродження народу й краху суспільства. Основну небезпеку становить те, що інформаційний тероризм негативно впливає на свідомість і підсвідомість населення та поступово їх змінює.

Аналіз наукової літератури дає нам підстави провести структурну класифікацію видів інформаційного тероризму, яку умовно можна поділити на інтелектуальну (дискредитація, дезінформація, поширення чуток, неповної, неточної, недостовірної інформації, маніпуляція свідомістю) та матеріальну (завдання збитків окремим елементам і всьому інформаційному середовищу супротивника в цілому). Слід відзначити, що специфічним різновидом інформаційно–психологічного тероризму (інтелектуального) є медіа–тероризм. Це

представляє собою особливий вид терористичної діяльності, що виокремлено за критерієм використання інструментів (засобів) досягнення терористами власних цілей [1].

Вплив сучасного інформаційного тероризму на суспільно-політичний розвиток людства розглянуто в спеціальних працях В. Вітюка, І. Гармашова, О. Грачова, С. Єфімова, В. Смельянова, В. Кульби й ін.

В. Смельянов і В. Кульба трактують визначення інформаційного тероризму насамперед як форму негативного впливу на особистість, суспільство і державу усіма видами інформації. Його мета – ослаблення та розхитування конституційного ладу. Він ведеться різноманітними силами і засобами – від агентури іноземних спецслужб до вітчизняних і закордонних засобів масової інформації.

Саме тому, такі вчені, як Г. Вейманн, А. Локер, Б. Накос та інші, вказують на символічний зв'язок між тероризмом та засобами масової інформації.

Зокрема, О. Глазов зазначає, що «одним із загрозливих проявів міжнародного тероризму стає інформаційний тероризм, в основі якого – маніпуляція свідомістю мас, розповсюдження інформаційно-емоційного ефекту, на який розраховано більшість терористичних актів, залучення прихильників серед членів суспільства, вплив на владні структури, які приймають політичні рішення» [4, с. 78].

З огляду на активне та успішне використання Росією інформаційно-психологічних впливів, втручання у внутрішньополітичне життя, стимулювання мовних, міжконфесійних конфліктів, маніпулювання свідомістю та інших засобів тиску на слабкі місця держави і суспільства, першочерговим завданням стає вироблення національного імунітету.

Події останніх років в Україні, Франції, Туреччині, Сирії та багатьох інших країнах світу дають підстави стверджувати, що не тільки Україна, а й інші могутні держави стали об'єктами інформаційних операцій (інформаційно-психологічних впливів), спрямовання яких було та є на встановлення контролю над усіма сферами існування незалежності цих держав.

Саме завдяки вмілому і планомерному використанню засобів масової інформації, взяттю на озброєння та впровадженню в практику своєї діяльності спеціальних інформаційно-психологічних технологій, терористичним організаціям (зокрема й міжнародним) вдалося глобалізувати феномен інформаційного тероризму, який на сьогодні вийшов за межі вузькополітичних, національних, релігійних рухів і набув статусу загальнолюдської загрози. Психологічний вплив, який здійснюється через засоби масової інформації, дозволяє легко впливати на сприйняття людей. Спеціально створені програми привчають людину бездумно сприймати будь-яку інформацію та вірити в неї. Цей комплекс інформації розрахований на маніпуляцію громадською думкою, свідомістю та подається з використанням фізіологічних та психологічних законів її сприйняття. При подачі інформації використовується специфічно побудований текст, особливий темп і модуляція мови. Маніпулювання свідомістю здійснюється шляхом занурення людей в певне кероване інформаційне поле, в якому створюється видумана картинка світу, основою якого є обман.

К. Герасименко стверджує, що сутність інформаційного тероризму полягає у спробах шляхом організації спеціальних медіа-кампаній дестабілізувати суспільство, створити у ньому атмосферу громадянської непокори, недовіри людей до дій та намірів влади й особливо – її силових структур, покликаних захищати суспільний порядок [3, с. 162].

Інші вчені стверджують, що інформаційний тероризм – це небезпечні діяння з інформаційного впливу на соціальні групи осіб, державні органи влади і управління, пов'язані з розповсюдженням інформації, яка містить погрози переслідуванням, розправою, вбивствами, а також викривлення об'єктивної інформації, що спричиняє виникнення кризових ситуацій у державі, нагнітання страху і напруги у суспільстві [6, с. 191].

Також інформаційний тероризм визначають як використання інформаційних технологій, засобів масової комунікації, поширення інформації з метою цільового впливу на вибраний об'єкт, його дискредитації [2].

До речі, це пов'язано з реалізацією сучасних інформаційних технологій, які дають змогу державам завдати значної шкоди безпеці держави, яка не має дієвої системи захисту від негативних інформаційних впливів, навіть не використовуючи власний воєнний потенціал, а лише використовуючи Інтернет-ресурс для дезінформації, яку частково можна називати явище «ефектом підміни реальності».

Саме Інтернет став благодатним ґрунтом і для розповсюдження чуток. Теракти, скоєні по всьому світу, активно обговорювалися в чатах, блогах і форумах: очевидці або учасники ставали мало не «зірками», намагаючись поділитися пережитими враженнями, деколи прикрашаючи скоєне. В мережі стали з'являтися чутки про організацію теракту, його керівників [8]. Широке розповсюдження Інтернету внесло істотні зміни в можливості доступу до інформаційних технологій і підвищило ризики в інформаційній сфері, оскільки, чим інформативнішим є суспільство, тим вразливіше воно до впливів інформаційного тероризму. Потрібно зазначити, що об'єктами інформаційного терору є інформаційно-технічні системи, інформаційні ресурси, психіка і свідомість населення. Сукупність усього зазначеного робить Інтернет та засоби масової інформації знаряддям прямого інформаційно-психологічного впливу на поведінку людських мас і навіть програмування їх дій.

Треба також підкреслити, що інформаційний тероризм є ефективним засобом знищення, зміни або розкрадання інформаційних масивів, здобування необхідної інформації після подолання систем захисту, обмеження або заборони доступу до них законних користувачів, дезорганізації роботи технічних засобів, виведення з ладу телекомунікаційних мереж, комп'ютерних мереж, усього високотехнологічного забезпечення життєдіяльності суспільства і функціонування державних структур. Терористи з максимальною ефективністю використовують потенціал засобів масової інформації для реалізації поставлених цілей і завдань.

Т. Білицька зазначає, що саме інформаційний тероризм породжує у громадян жах, непевність, недовіру до влади, дестабілізує і провокує владу на прийняття неадекватних дій. Подальше життя суспільства протікає

в психологічній атмосфері пригніченості, напруженості, тим самим порушується нормальний ритм життя, діяльність організацій, установ, підприємств. Останнє веде до погіршення ситуації в економіці, соціальній сфері, розпочинається паніка, безлад, анархія [1, с. 212]. Ці всі стани знайомі для нашої країни. Як приклад це події, які стали передумовою для теперішнього проведення антитерористичної операції на Сході, а саме події кінця 2013 – 2014 року, які ввійшли в історію як Євромайдан.

Але найголовнішою проблемою, на нашу думку, є прихований характер замовників, а часто й учасників актів інформаційного тероризму, що суттєво ускладнює боротьбу з ним.

На сьогодні, на жаль, немає єдиного потужного механізму (організаційного, апаратного, програмного), який могли б ефективно моніторити акти та виявляти замовників таких актів інформаційного тероризму. Жодна з країн не може самостійно протистояти такому явищу, але для боротьби з ним, потрібно використовувати ті самі методи – інформування.

Населення країни повинно бути інформоване з метою попередження – що таке тероризм, як він проявляється в Інтернеті, які сайти існують, яка їх мета, до чого призводить участь в подібних угрупованнях та інше. Знання дорівнює зброї. Обізнану людину не так просто збити зі шляху. Наразі з тероризмом потрібно боротися на світовому рівні – співробітничати у сфері правової взаємодопомоги, обміні розвідувальними даними. Таким чином, протидія використанню терористичними угрупованнями мережі Інтернет є важливим завданням не тільки для правоохоронних органів, але і всього громадського суспільства в цілому. Вважається за необхідне проводити активну антитерористичну роботу, в тому числі і при використанні сучасних інформаційних технологій.

Отже, у підсумку можна зазначити, що з розвитком новітніх технологій та поширенням процесів глобалізації та інформатизації змінюються різновиди тероризму. Він став досить ефективною та швидкою інформаційною зброєю сьогодення, яку найчастіше використовують через засоби масової інформації. Від проявів інформаційного тероризму не застраховані ні високорозвинені, ні малорозвинені в економічному й соціальному плані країни з будь-якими політичними режимами та державним ладом.

Увага має бути зосереджена на формуванні і розвитку єдиного інформаційно-культурного простору, як необхідної умови політичного і духовного об'єднання населення України; удосконаленні системи інформаційного законодавства і механізмів його реалізації; розвитку системи поширення масової інформації; формуванні суспільно-політичного клімату в країні, сприятливого для переходу до інформаційного суспільства; забезпеченні особистої і суспільної безпеки в інформаційній сфері; запобіганні загрозам інформаційного тероризму та інформаційних війн.

Війна на сході України показала, що суспільство має бути не тільки споживачем безпеки, але й учасником її збереження. На сьогодні органи державного управління гостро потребують вдосконалення, що є очевидним після аналізу факторів, які спричинили вторгнення РФ на нашу територію та прогалин у державній безпеці.

Тому потрібно створювати систему моніторингу, ефективної протидії інформаційному тероризму іноземних держав, які спрямовані на підлив обороноздатності, порушення суверенітету і територіальної цілісності України та удосконалювати систему демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони держави відповідно до нових стандартів НАТО.

Список використаних джерел

1. Білецька Т. В. Медіа-тероризм як один із проявів сучасного тероризму / Т. В. Білецька // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи. – 2015. – Вип.4. – С.210–218.
2. Бондар Ю. В. Свобода слова: українська мірка / Ю. В. Бондар. – К., 2004. [Електронний ресурс]. – <http://subject.com.ua/political/dict/676.html>.
3. Герасименко К. С. Сучасні ознаки загроз «інформаційного тероризму» / К. С. Герасименко // Форум права. – 2009. – №3. – С.162–166. [Електронний ресурс]. – <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09gkczit.pdf>
4. Глазов В. О. Міжнародний інформаційний тероризм в контексті загроз національній безпеці України / В. О. Глазов // Науково-методичний журнал «Наукові праці». Серія: «Політичні науки». – 2012. – Вип.185. – Т.197. – С.78–82. [Електронний ресурс]. – <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-15.pdf>
5. Голубев В. А. Проблемы борьбы с кибертероризмом в современных условиях / В. А. Голубев [Електронний ресурс]. – <http://www.crime-research.org/library/e-terrorizm.html>. – 11.04.2003.
6. Кондратьев Я. Ю. Тероризм: сучасний стан та міжнародний досвід боротьби: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Я. Ю. Кондратьев, В. В. Романюта. – К., 2005.
7. Лабенко Л. В. Інформаційний тероризм: поняття та ознаки / Л. В. Лабенко // Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали міжнародної конференції (м. Одеса, 22–23 жовтня 2010 року). – Одеса: Фенікс, 2010. – С.195–198.
8. Тимоти Л. Томас. Тероризм и Интернет: проблемы взаимодействия [Електронний ресурс] // Право и безопасность. – 2001. – №1. – http://www.dpr.ru/pravo/pravo_19.htm

References

1. Biletska T. V. Media-teroryzm yak odyń iz proyaviv suchasnoho teroryzmu / T. V. Biletska // Problemy istoriyi krain Tsentralnoyi ta Skhidnoyi Yevropy. – 2015. – Vyp.4. – S.210–218.
2. Bondar Yu. V. Svoboda slova: ukrayinska mirka / Yu. V. Bondar. – K., 2004. [Elektronnyy resurs]. – <http://subject.com.ua/political/dict/676.html>.
3. Herasyenko K. S. Suchasni oznaky zahroz «informatsiynoho teroryzmu» / K. S. Herasyenko // Forum prava. – 2009. – №3. – S.162–166. [Elektronnyy resurs]. – <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09gkczit.pdf>
4. Hlazov V. O. Mizhnarodnyy informatsiynyy teroryzm v konteksti zahroz natsionalniy bezpetsi Ukrainy / V. O. Hlazov // Naukovometodychny zhurnal «Naukovi pratsi». Seriya: «Politychni nauky». – 2012. – Vyp.185. – T.197. – S.78–82. [Elektronnyy resurs]. – <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-15.pdf>
5. Holubev V. A. Problemy borby s kyberteroryzmozom v sovremennykh uslovyakh / V. A. Holubev [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.crime-research.org/library/e-terrorizm.html>. – 11.04.2003.
6. Kondratyev Ya. Yu. Teroryzm: suchasnyy stan ta mizhnarodnyy dosvid borotby: navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. / Ya. Yu. Kondratyev, V. V. Romanyuta. – K., 2005.
7. Labenko L. V. Informatsiynyy teroryzm: ponyattya ta oznaky / L. V. Labenko // Mizhnarodni chytannya prysvyacheni pamyati profesora Imperatorskoho Novorosiyskoho universytetu P. Ye. Kazanskoho: materialy mizhnarodnoyi konferentsiyi (m. Odesa, 22–23 zhovtnya 2010 roku). – Odesa: Feniks, 2010. – S.195–198.
8. Tymoty L. Tomas. Teroryzm y Ynternet: problemy vzaymo-deystviya [Elektronnyy resurs] // Pravo y bezopasnost. – 2001. – №1. – Rezhym http://www.dpr.ru/pravo/pravo_19.htm

Partolenko I. V., applicant of departments of Social and Political Sciences, Globalistics and Social Communications, University «Ukraine» (Ukraine, Kyiv), harik14@ukr.net

Global information terrorism as one of the manifestations of new terrorism

There are a number of definitions concerning the concept of terrorism, information terrorism, which are given by leading scholars. It is stressed that there is no uniform terminology of these phenomena at the international level. The article analyzes some issues of global information terrorism in the context of the development of information and computer technologies and examines its impact on the mass consciousness. It also focuses on the fact that information terrorism is a component of terrorism.

Keywords: terrorism, information terrorism, information war, information and psychological influence, information and computer technologies.

* * *

УДК 322:28

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук, доцент

кафедри міжнародних відносин, ПрАТ

«Українсько-Польський вищий навчальний

заклад «Центрально-Європейський університет»

(Україна, Київ), sefnrof@ipnet.ua

АКТУАЛІЗАЦІЯ ІСЛАМСЬКОГО ЧИННИКА В КОНТЕКСТІ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СИТУАЦІЇ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Метою даної статті – є дослідження причин актуалізації ісламського чинника в контексті дестабілізації ситуації в сфері міжнародної безпеки. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: посилення ісламського чинника в світі негативним чином впливає на стан міжнародної безпеки у формі викликів та загроз: діючі механізми, інструменти та засоби не доводять свою практичну ефективність, а відтак не в змозі ефективно протидіяти проявам ісламізму; найбільш яскравим прикладом радикалізації ісламізму є приклад війни в Сирії, яка триває з 2011 р. і досі не закінчена завдяки присутності чинника ісламістського тероризму у вигляді діяльності «Ісламської держави Іраку та Леванту», яка хоч і поступилась своїми позиціями, але тим не менш все одно має вплив на перебіг війни; актуальним видається ведення боротьби не з проявами діяльності ісламських організацій, а саме із їх ідеологією, пропагандою, філософськими та релігійними віровченнями, настановами, догмами та іншими теоретичними засадами; ліквідація цих засад в перспективі може створити умови, за яких вдається використати деструктивний ісламський чинник, який перешикоджас ефективному забезпеченню міжнародної безпеки.

Ключові слова: ісламський чинник, міжнародна безпека, ісламізм, радикальний ісламізм, салафізм, ісламістський тероризм.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення впливу ісламізму, радикального ісламізму, салафізму, ісламістського тероризму на актуалізацію ісламського чинника в контексті дестабілізації ситуації в сфері міжнародної безпеки. Такими, які раніше не були достатнім чином обґрунтовані, видаються наступні аспекти: характеристика проявів ісламського чинника з точки зору наслідків для міжнародної безпеки; аналіз діяльності ісламістських організацій та рухів в контексті дестабілізації міжнародної безпеки; обґрунтування негативного впливу ісламізму, радикального ісламізму, салафізму, ісламістського тероризму на стан міжнародної безпеки та ін.

В статті автором були використані матеріали зарубіжних ЗМІ, а також офіційні веб-сторінки Академії ісламських досліджень в Каїрі, пакистанського Інституту з дослідження ісламу та Інституту проблем мусульманських меншин при університеті імені короля Абдельазіза в Саудівській Аравії. Це допомогло автору

більш детально проаналізувати досліджувану проблему та визначити її різні аспекти.

Метою даної статті – є дослідження причин актуалізації ісламського чинника в контексті дестабілізації ситуації в сфері міжнародної безпеки.

З початку ХХІ ст. і по теперішній час вплив ісламського чинника на стан безпеки в світі значно посилюється. Переважним чином, це проявляється у формі терористичної діяльності, а також в діяльності різних радикальних течій та організацій. Сьогодні важко точно визначити межі ісламізму, так як він має свої осередки в багатьох країнах. Найбільш небезпечними з точки зору наслідків від їх діяльності є: ісламізм, радикальний ісламізм, салафізм, ісламістський тероризм. Всі вони, в своїй сукупності, становлять небезпеку для населення різних країн, адже поширення їх діяльності набирає все більші і більші оберти. Для того щоб зрозуміти істинну небезпеку від кожного із вищезазначених проявів, потрібно дати їм змістову характеристику.

Ісламізм – це релігійно-політична ідеологія та практична діяльність, які спрямовані на створення умов, за яких будь-які протиріччя всередині суспільства та держави, де є мусульманське населення, а також міждержавні відносини за їх участі будуть вирішуватись на засадах норм шаріату (комплекс приписів, які визначають переконання, а також формують релігійну совість та моральні цінності мусульман) [1]. З точки зору загрози міжнародній безпеці модифікації ісламізму різного ступеня радикальності є ідеологією таких партій, як Брати-мусульмани, Ен-Нахда в Тунісі; Партія свободи та справедливості та Альнур в Єгипті; Партія справедливості та благоденства в Індонезії; Партія справедливості та розвитку в Марокко; Іслах в Ємені; Дхаммат-і-Ісламі в Бангладеш та Пакистані; Союз будівельників ісламського Ірану, Хезболла в Лівані; ХАМАС в Палестині; Національний Конгрес Судану; Ісламський визвольний фронт морю, Партія ісламського відродження Таджикистану; Ісламська держава Іраку та Леванту в Іраці та Сирії; Абу Сайяф на Філіппінах.

Як можна бачити із цього переліку «географія» розташування осередків ісламізму в світі є достатньо обширною. Кожна з цих організацій має свій статут, цілі, завдання, функції та програму діяльності, у відповідності до яких вони в різних ступенях прояву радикалізму здійснюють свою діяльність. Але водночас вони об'єднані між собою загальною ідеєю поширення ісламу в світі як єдиної справедливої віри, тому нерідко буває так, що для проведення різного роду акцій вони об'єднують свої зусилля. Таке об'єднання і є найбільшою небезпекою, адже та чи інша акції можуть проводитись одночасно на територіях різних держав. Це значно ускладнює процес попередження та виявлення джерел небезпеки. Вищенаведений перелік ісламських організацій не є повним, тут наведено найбільш провідні, і це свідчить про те, що процес боротьби із ісламізмом у світі не є достатньо прогресивним. В кращому випадку вдається ліквідувати місцеві філії чи осередки цих організацій, а не їх духовних лідерів чи головні центри. Це і є головною проблемою для міжнародної безпеки, яка, на жаль, поки що залишається невирішеною і продовжує посилювати дисбаланс на міжнародній арені.

Радикалізація мусульманського суспільства відбувалась раніше і відбувається сьогодні, здебільшого, в рамках двох сценаріїв: